

A nimfadenevér (*Myotis alcaethoe* Helversen & Heller 2001), mint új faj a Zemplén emlősfaunájában*

ESTÓK PÉTER, BIHARI ZOLTÁN & GOMBKÖTŐ PÉTER

ABSTRACT: (First record of *Myotis alcaethoe* Helversen & Heller in the Zemplén Mountains) The *Myotis alcaethoe* is a hardly known species, because it was described as a new species only a few years ago. This bat species were found earlier only in the Matra and Bükk mountains. The new locality in the Zemplén mountains means that this species is the 23rd bat species from there.

Bevezetés

A legkisebb termetű európai *Myotis*-fajt, a nimfadenevért, mint a *mystacinus*-csoport kriptikus tagját 2001-ben írták le (HELVERSEN et al. 2001). Az első példányok Görögország két hegyvidéki területéről és Magyarországról, a Mátrából és a Bükkből kerültek elő. Valószínűsíthető volt, hogy a faj nagyobb areával rendelkezik. A következő években újabb előfordulásait dokumentálták Franciaországban (RUEDI et al. 2002, DIETZ 2004), Szlovákiában (BENDA et al. 2003), Svájcban (STADELMANN et al. 2004), Spanyolországban (AGIRRE-MENDI et al. 2004) és Bulgáriában (SCHUNGER et al. 2004).

A nimfadenevér előkerülése a bükki és mátrai előfordulások után várható volt hazánk más hegyvidéki területeiről is. Az erdei élőhelyeken végzett hálózások kis száma és a faj határozásában levő kezdeti rutintalanság azonban késleltette az ország más területein az újabb észleléseket. A Bükkben, ahol az erdei hálózások intenzív jelleggel folynak, 16 új előfordulását bizonyítottuk. A Zempléni-hegységben mindezidáig nem sikerült kimutatni. Bár többen kutatták a denevéreket (BIHARI 1990, ENDES 1991, GÉCZI 1997, 1998–1999 VÁSÁRHELYI 1964), de akkoriban a fajt még nem írták le, ezért természetesen ezen kutatók fajlistáján sem szerepel. BIHARI et al. (2000) a Zempléni-hegység emlősfaunáját tárgyaló összefoglalása alapján eddig 22 denevérfaj volt ismeretes a Zempléni-hegységből.

Anyag és módszer

A nimfadenevér terepi megfigyelése a nyári időszakban a hegyvidéki erdei élőhelyeken végzett hálózással, illetve a nászidőszakban nászbarlangok bejáratánál végzett hálózásokkal lehetséges. Elsősorban kis erdei tavak és vízfolyások mentén lehet a hálózásos módszerrel jó eredményeket elérni.

A Zempléni-hegységben található István-kúton (tszfm 550 m) 2002. 07. 11-én hálózunk. Két 9 méteres hálót helyeztünk ki, melyeket az itt található 10 méter széles erdei tavacska partján állítottunk fel. A területet déli és keleti oldalról középkorú nyírerdő, északi és nyugati oldalról bükk és gyertyán elegyes erdő határolja.

* I. Zemplén-kutató Konferencia, 2006. április 14–15., Tokaj.

Eredmények

A hálózás során 1 pld. horgasszűrű denevér (*Myotis nattereri*) és 1 pld. törpedenevér (*Pipistrellus pipistrellus*) mellett fogtuk a nimfadenevér 1 példányát, mely a faj első zempléni észlelése. A határozásnál a denevér igen kis testméretei (a bajuszos denevérhez képest rövidebb alkar, hüvelykujj, lábujjak), valamint a bajuszos denevértől eltérő habitus (mely inkább egy kis testű vízi denevérré emlékeztet) voltak mérvadóak. A befogott példány nőstény volt, mely az észlelés időpontját figyelembe véve, a faj területen való esetleges szaporodására utal.

Megvitatás

A nimfadenevér István-kúti adata a faj bükki előfordulásaihoz hasonlóan erdőben található állóvíz mellett végzett hálózásos kutatómunka eredménye. Hasonló élőhelyeken folytatott hálózás valószínűsíthetően a faj további észleléseit eredményezné a Zempléni területéről az általunk kimutatott nimfadenevérral együtt 25 denevérfaj ismert. Ez azt jelenti, hogy a hazai denevérfauna, 3 faj kivételével, teljes egészében előfordul, ami változatos élőhelyi adottságokra utal.

Irodalom

- AGIRRE-MENDI, P. T., GARCÍA-MUDARRA J. L., JUSTE J. & C. IBÁÑEZ C. (2004): Presence of *Myotis alcaethoe* Helversen & Heller, 2001 (Chiroptera: Vespertilionidae) in the Iberian Peninsula. – *Acta Chiropterologica* 6(1): 49–57.
- BENDA, P., RUEDI M. & UHRIN M. (2003): First record of *Myotis alcaethoe* (Chiroptera: Vespertilionidae) in Slovakia. – *Folia Zoologica* 52(4): 359–365.
- BIHARI, Z. (1990): Adatok a Zempléni-hegység épületlakó denevéreinek felméréséhez. *Calandrella*, IV(1): 75–82.
- BIHARI, Z., PETROVICS, Z., SZENTGYÖRGYI, P. (2000): A Zempléni-hegység emlősfauája (Mammalia). *Folia Historico Naturalia Musei Matraensis*, 24: 361–403.
- DIETZ, C. (2004): On a record of *Myotis alcaethoe* in the region of Puy-de-Dôme, France. – *Le Rhinolophe* 17: 7–10.
- ENDES, M. (1991): A Tokaj-Zempléni-hegyvidék emlősfauájáról. *Calandrella*, V(2): 40–55.
- GÉCZI, I. (1997): Hat év felmérő munkájának eredményei és tapasztalatai Zemplénben és Abaújban. Az I. Magyar Denevérvédelmi Konferencia kiadványa. 11–15.
- GÉCZI, I. (1998–99): Adatok a Zempléni-hegység és a szomszédos kistájak denevérfauájához (Mammalia: Chiroptera). *Folia Historico Naturalia Musei Matraensis*, 23: 381–389.
- HELVERSEN, O. VON, HELLER, K.-G., MAYER, F., NEMETH, A., VOLLETH, M. & GOMBKÖTŐ, P. (2001): Cryptic mammalian species: a new species of whiskered bat (*Myotis alcaethoe* n. sp.) in Europe. – *Naturwissenschaften* 88: 217–223.
- RUEDI, M., JOURDE, P., GIOSA, P., BARATAUD, M. & ROUÉ, S. Y. (2002): DNA reveals the existence of *Myotis alcaethoe* in France (Chiroptera: Vespertilionidae). – *Revue suisse de Zoologie* 109(3): 643–652.
- SCHUNGER, I., DIETZ C., MERDSCHANOVA, D., MERDSCHANOV, S., CHRISTOV, K., BORISSOV, I., STANEVA, S. & PETROV, B. P. (2004): Swarming of bats at cave Vodnite Dupki (Central Balkan National Park, Bulgaria). – *Acta Zoologica Bulgarica* 56 (3): 323–330.
- STADELMANN, B., JACOBS, D.S., SCHOEMANN, C. & RUEDI, M. (2004): Phylogeny of African *Myotis* bats (Chiroptera, Vespertilionidae) inferred from cytochrome b sequences. – *Acta Chiropterologica* 6(2): 177–192.
- VÁSÁRHELYI, I. (1964): Borsod-Abaúj-Zemplén megye gerinces faunája. Kézirat.

ESTÓK Péter
Bükki Emlőstani
Kutatócsoport Egyesület

BIHARI Zoltán
Debreceni Egyetem
Természetvédelmi Állattani
és Vadgazdálkodási Tanszék

GOMBKÖTŐ Péter
Bükki Nemzeti Park
Igazgatóság